

Sammanställning från

Digitalt forum "varför stadsarkitekt?" 16 april 2021, kl 10-12, 36 deltagare. Fem talare.

Föreningen fick i vintras en fråga från medlem i Falkenberg: vilka argument och tips för rollbeskrivning för ny att stadsarkitekt kan föreningen bidra med? 36 medlemmar deltog med klokskap i digitala grupparbeten, inspirerade av fem föredragande stadsarkitekter med olika rollbeskrivningar.

Sammanfattning för att svara på frågan "varför stadsarkitekt"

Arbetsgruppernas svar kan sammanfattas med följande:

Ni behöver en stadsarkitekt / stadsarkitektfunktion för att:

- **Säkerställa kommunens arkitektur- och stadsbyggnadskompetens**
- Ha tillgång till **en utpekad "komplex expertroll"** i det allt mer komplexa samhällsbygget
- Ha en **"gränsgångare"** mellan olika specialistkompetenser & aktörer
- **Utnyttja titeln för kommunikation & media** internt & externt

Grupperna gav också tips om förutsättningar och verktyg för att vara en framgångsrik stadsarkitekt, se nederst.

Inspirationstalare

- Ordf. **Harriet Wistemar** inledde med föreningens syfte, apropå dagens tema.
- **Carina Tenngart Ivarsson** tillsammans med hennes hund, modererade och skötte det tekniska. **Magnus Blombergsson** antecknade i telegrafstil.
- **Emina Kovacic**, Karlshamn, har två hattar – Stadsarkitekt i Karlshamn & ordf. i Sveriges Arkitekter. Emina gör mest skillnad i samverkan med andra, ex med elever i skolan, med invånare i miljonprogram. -Där bygger jag stolthet och social hållbarhet. Viktigt "orka vara besvärlig" i många organisationer, vara proaktiv även i media. Trygghet att vara anställd av kommunchefen (utan ett förordnande) när det blåser, men efterträdaren kommer att anställas av politiken. Emina visade mediestormen och dialoglösningar för renoveringskvarter, "Berlinmuren." Stolt att orka tala gestaltning, och vikten av stadsrummet. hon rör sig mellan kommunens olika förvaltningar – på eget initiativ för att kommunicera, bygga relationer med alla. **Mål: skapa en kritisk massa som kräver god arkitektur.** Ett sätt att utbilda kritisk massa är att arbeta med pedagogiska insatser i positiva sammanhang som Arkitekturveckan där man engagerar andra yrkesgrupper för att sprida kunskap i samhället. Ibland provocera "vad betyder konst i staden" med stadsvandring. Arkitektur är en evig förhandling mellan varsam förnyelse, restaurering, utveckling. Visade exempel på en torgpaviljons förändring där "tre mindre avvikelser" förstört mer än ett krig, trovärdigheten "i god arkitektur" försvann. Trovärdigheten byggs upp i heta strider och när vi även vågar visa våra misstag, som med torgpaviljongen. Sanningen är sällan platt, exempel från ett puts > plåt > puts-projekt som arkitekturupproret nu hyllar, men egentligen var ett sätt att skydda en äldre fasad med plåt när pengar ej fanns för upprustning. Kommunikation är otroligt viktigt!

- **Maria Houmann**, Kalmar. Har ny stadsarkitektroll även som verksamhetschef. Syftet är att höja kvaliteten över flera kommundområden. Chef över tre avdelningar: Plan, Bygglöv, Mobilitet. Tidigare fanns ”fri stadsarkitektroll”. **Jag måste våga vara besvärlig – för att få verkstad, arbeta med tillit för att lyfta alla duktiga medarbetare till ”god arkitektur”**. Dvs mindre PBL§§, mer gestaltning i ärendena. Nu vill även politikerna ha det! Mediestormar dagligen. Maria ser sig som en gränsgångare som kopplar mellan medarbetare, med politiker, allmänhet. Bra med den statliga ”gestaltad livsmiljö, ger mandat att hjälpa konsulter & exploitörer med god gestaltning. Gå in för att få helhetslösningar med ”den goda helheten”. Som Emina sade: få till kritisk massa för detta så det blir självgående. Locka fram varje projekts ”Big, beautiful idea.”
- **Christian Hegart**, Gotland. Huvuduppgift är gestaltungsansvar för plan och bygglov. Tidigare avdelningschef, sedan 2016 liten grupp med fyra medarbetare, stadsarkitekt, biträdande stadsarkitekt & antikvarier. Är gränsgångare i hela förvaltningen, samt med i externa dialoger. Måste vara med i allt från MEX till Gata-Park, för att driva på gestaltungs- och samhälls-planeringsfrågorna. Bäst fungerar det när Christian är **proaktiv, ex arkitektävlingar, i gestaltungsgrupper i större ärenden, dela ut arkitekturpris**. Visserligen ibland otydligt mandat att göra det. Viktigt att skapa förtroende hos politiken för stadsarkitektfrågorna. Måste orka vara bärare/införare av den statliga politiken ”gestaltad livsmiljö”, men länsstyrelsen är ännu ej ”på” i detta, behövs.
- **Claes Clausen**, Skövde. ”Utmaning, Undervisning, Plattform”. Exempel på bevarandeprojekt, att jämka exploitörer, förvaltning m.fl. Ibland tjata ihjäl, ibland rita om, ibland spela ut aktörer som stadsarkitekt. Måste ofta gå på magkänslan i hållbarheter, helheten, gestaltungsambitionerna. Måste **skapa forum där dessa frågor diskuteras, både politiskt, med exploitörer och i förvaltningar**.
- **Helena Tallius Myhrman**, Gävle. För 20 år sedan gav Sveriges Arkitekter ut en skrift om stadsarkitektrollen, och det bör vara dags igen. Gärna i samband med ett nytt Arkitektur år 2023! -Har haft mycket nytta av den. Det är en enorm förändring i stadsarkitektrollen, p.g.a. mer komplex samhällsplanering, numera snarast en ”stadsarkitektfunktion” som medverkar alt. leder olika team i samverkan. Idag är enskilda intressen mer i fokus i Gävle när det gäller bygglov, och de allmänna intressena behöver stärkas. -Gävle återinförde efter ett politiskt maktskifte stadsarkitektrollen år 2016, efter att varit utan under ca 18 år, och där någon sorts trauma länge levt kvar kring rollen. -Jag har huvudsakligen arbetat som projekterande arkitekt fram tills 2011 då jag blev stadsarkitekt i Sandviken. I Gävle har jag snart haft fem ”bra” år, **och gjort skillnad, framför allt i att Arkitekturpolicy - Gestaltad livsmiljö tagits fram som fått stort gensvar i omvärld och väckt politiskt intresse**. Gävle hamnade år 2020 på Årets Arkitekturkommuns 10-i-topplista, som bedömer hur vi arbetat och hur det följs upp, vilket var roligt. -Använd att politiker vill att kommunen kommer på ”god arkitektur”-kartan, rankingar etc. Lyft grön stadsbyggnad (den gröna och blå strukturen) och dess betydelse. -Har synts utåt genom föredrag, artiklar och intervjuer, vilket uppskattas och gör skillnad. Allmänheten är väldigt intresserad av stadsarkitektens frågor. Efterträdande stadsarkitekt ska även handlägga bygglov, vilket inte är helt förenligt med rollen. Generell brist på arkitektkompetens i organisationen. Som stadsarkitekt ska jag arbeta strategiskt, operativt och proaktivt. -Deltar i nya ärenden, tidiga skeden, detaljplaner, gestaltungsstöd i bygglov samt åt kommunens bolag, högskolan, omvärldsbevakare och i media. Behöver vara både generalist och expert, och klara sig utan arbetsledning. Bra att inte ha personalansvar, av tidsskäl.

Grupparbeten

Sammanfattning av grupparbeten på frågan ”varför stadsarkitekt” fr 16 april 2021. Ca 35 deltog, tre till sex slumpmässigt fördelade personer i varje grupp. Nedan har styrelsen sorterat de olika gruppernas kommentarer under några rubriker, utan värdering. Självklart passar kommentarerna under flera rubriker.

Stadsarkitekten som arkitekturkompetens inkl stadsbyggnadskompetens

- I alla större ÖP, DP & väsentliga Blov som ”gestaltare”
- Brist på arkitekter i hela org, ensamt > utbildning att få till mer arkitektur i övriga tekniska utbildningar
- Vi är till för att bevaka allmänna intressen av stadsrum & arkitektur!
- Att driva samtalet om god gestaltad livsmiljö
- Behov att inte vara ensam arkitekt att driva frågorna
- En stadsarkitekt är inget utan ett arkitekturprogram – policy
- Stödet i frågorna om gestaltning behövs
- Förmedla olika kvalitetskrav och aspekter
- Stå för kunskapsunderlaget
- Vi är mottagare och ska förmedla den nationella arkitekturpolitiken – ger en styrka
- Stå för arkitektkompetensen
- Förklara vad som är god arkitektur
- Balansera byggnadsantikvariska krav och stadsutveckling
- Förklara god arkitektur

Stadsarkitekten som komplex expertroll, ex både agenda 2030 <> balkongräcken, både bevarande <> förändring

- Stadsarkitektrollen i dagens komplexa samhälle. Gör skrift om detta!
- Både ny stadsutveckling och bevarande, pragmatism mellan dessa, inte antingen eller
- Konsekvensbeskrivare framåt!
- Hållbarhetsfrågorna, sammanvägningen av dessa inom Agenda 2030 en framgångsfaktor för arkitektkompetensen, kunna PBL §§
- Avväga mellan olika intressen, hitta en kompromiss som tar höjd för platsens kvaliteter
- Beskriva konsekvenserna av de valen som görs
- För att förmedla olika kvalitetskrav, olika argument, kunskapsunderlag

Stadsarkitekten som ”gränsgångare” mellan olika kompetenser & aktörer

- Kontakter, kommunikation A&O, bra att ha varit chef
- Delta i många olika sammanhang
- Ska förhålla sig till olika politiska krav
- Ge/ta energi i ”kedjans” processer & ärenden om god arkitektur
- Viktigt att formalisera / tydliggöra samordnade roll
- Glapp mellan övergripande (ÖP) och detaljer, bygglov i utförande
- En tydlig person som lyfter och samordnar frågorna
- Samverka och samordna frågorna internt och externt
- Överbrygga mellan enheterna (gestaltningsfrågor)
- Brygga externt och internt- kittet
- Fylla glappet mellan det övergripande och detaljskedet
- Delaktighet i olika sammanhang
- Överbrygga mellan enheter, externa aktörer, vara kitt, mottagare och förmedla ”god gestaltad livsmiljö

Stadsarkitekten som kommunikatör / frontfigur för samhällsbyggandet

- Arkitektfrågorna är hyperintressanta i media, politiken
- Stort politiskt intresse nu! Sola sig i glansen, vinst när ”Det handlar ej om stil det handlar om kvalitet...”
- Samtalet internt och externt är det viktiga!
- Förmedla och förklara argument
- Lyfta vad platsen och byggnaden har för kvaliteter och ge processen energi

Behov av mandat och lämplig plats i organisation

- Titeln i sig ger förtroende
- Titeln ger ett mandat
- Svårt att fylla funktionen utan titeln
- Plattformen och ansvaret är viktig för rollen
- Var i organisationen inte jätteviktigt, men farligt på sikt utan formell roll
- Bra med fri roll nära högsta ledningen, röra sig i hela kedjan
- Västerås har inte stadsarkitekt, men hög gestaltningsprofil då samhällschefen är arkitekt
- Chefskap ger mandat, viktig i/nära ledningsgrupp eller hög chef men inte personalansvar

- En stadsarkitekt är inget utan sina medarbetare – viktigt att kompetensen finns spridd i organisationen
- Måste ha en roll i ledningsgrupp, tydligt mandat och kanske budget för projekt, initiativ
- Ansvar att följa upp arkitekturprogram
- Ingen myndighetsutövning? Viktigt att stå fri; svårt att värja sig
- Bör vara fri från att vara myndighetschef. Titeln viktig. Svårt utan titeln

Verktyg & tips för stadsarkitektrollen

- Våga vara besvärlig, kräver personligt
- Inrätta arkitekturråd, etc av pedagogiska skäl ”arkitektkultur”
- Vara obekvämlig OCH hitta kompromisserna, ”med kvalitet i platsen”
- Bad guy!
- Våga vara besvärlig, uppgift att vara besvärlig. Vilket kan kännas som personligt.
- Engagemang och energi

Om dagens forum:

- Bra hearing, interaktivt. kort om tid i gruppdiskussionerna
- Formatet känns bra
- Tiden är rimlig och att det är interaktivt

Stort tack alla!

Styrelsen för föreningen